

عزاداری در ایام کرونا

اداره کل فرهنگی تبلیغی دفتر تبلیغات اسلامی اصفهان

برخی الگوها و روش ها عزاداری در شرایط کرونا

محیط و فضای عمومی

محیط‌های عمومی شهرها امکان مناسبی است برای فضاسازی محیطی و سیاه‌پوش کردن شهر به منظور عرض ارادت به ساحت مقدس امام حسین علیه السلام و ایجاد مدرسه محیطی عاشورایی، میتوان از تصاویر عزاداری سال‌های قبل به عنوان طرح‌های محیطی استفاده کرد همچنین قرار دادن ابزار و ادوات عزاداری از قبیل سنج، دهل، طبل، علم، نخل، ابزارهای موسیقی تعزیه و... در قالب نمایشگاه‌های عمومی در فضاهای شهری می‌تواند فضا و محیط عاشورایی به وجود بیاورد نیز دیوارنگاری های حسینی و عاشورایی می‌تواند نشانه ای باشد از ارادت شیعیان به محرم و عاشورا.

عزاداری در ادارات

در ادارات و محیط‌های کارگری به دلیل اینکه امکان کنترل بیشتر وجود دارد و مخاطبین، افراد بزرگسال و تحصیلکرده هستند می‌توان روزانه یک ساعت تا یک و نیم ساعت ابتدای صبح یا مقارن اذان ظهر مراسم عزاداری، تلاوت قرآن، قرائت زیارت عاشورا و روضه خوانی برگزار کرد تا کارمندان و کارگران از فیض عزاداری محروم نمانند.

مسجد و نماز جماعت

مساجد تا جایی که امکان دارد در برگزاری کامل نماز جماعت کوشش کنند و مقارن با نماز جماعت با قرائت زیارت عاشورا، برگزاری عزاداری کوتاه و روضه خوانی نسبت به تعزیت و تسلیت و بزرگداشت مقام شهدای کربلا اقدام کنند.

مناسک رسانه‌ای

با گسترده تر با گسترده شدن رسانه ها و شبکه های اجتماعی لازم است بخش زیادی از برنامه ها و آیین های مذهبی در فضای اینترنت و سایبر تداوم یافته و مخاطبین این عرصه‌ها نیز از فیض برنامه‌های دینی و مذهبی محروم نمانند، راه اندازی پیج ها و کانال ها و شبکه های زنده و تلویزیونی در فضای مجازی و تولید و بازپخش برنامه های مذهبی و عزاداری ها ضرورت انکارناپذیر است.

نوا و ندای عزاداری

اگرچه تردد و حرکت دسته جات عزاداری با محدودیت روبروست لیکن میتوان موسیقی عزاداری از قبیل سنج، دهل، دمام و... در قالب گروه کوچک دو سه نفره و حتی سوار بر خودرو در کوچه و معابر حرکت کرده و صدای تعزیت و عزاداری را در کوی و برزن بلند کرده و حال و هوای محرم و عاشورا را حفظ کرد.

آیین ها و مراسمات محلی

توسعه تعداد آیین ها و مراسمات محلی می‌تواند موجب کاهش اجتماعات بزرگ شود ضمن اینکه فرصت حضور مردم در مراسمات از دست نمی‌رود. بر این اساس متولیان هر مسجد یا هر محله یا هر کوچه می‌توانند با رعایت ضوابط بهداشتی مبادرت به جلسات و محافل عزاداری کوچک و محلی بنمایند همچنین در حسینیه ها و تکیه ها و مساجد به ویژه در فضاهای باز می‌توان مراسم را در طول روز چند

بار با فاصله تکرار کرد تا افراد بتوانند بدون تجمع، در مراسم شرکت نمایند به طور مثال یک برنامه بعد از نماز صبح، یک برنامه مقارن با نماز ظهر و یک برنامه قبل از اذان مغرب و یک برنامه شب.

متبرکات

متبرکات کوچک به صورت خیرات تعبیه شده و به صورت بسته بندی و با رعایت اصول بهداشتی در بین عزاداران توزیع شود تا کسانی که به نیابت از پدر و مادر و افراد مریض در عزاداری شرکت کرده‌اند به نشانه عزاداری آن را تقدیم آنها کند، این متبرکات می‌تواند تربت، نمک متبرک، پارچه متبرک و یا هر نشان دیگری باشد.

توصیه هایی برای برگزاری مراسمات محرم

رعایت فاصله اجتماعی

سعی کنید برنامه‌ها در فضاهای باز و بدون سقف اجرا شود در صورتی که مجبور هستید در مکان‌های بسته برنامه داشته باشید فاصله‌ها از هر طرف یک متر و نیم رعایت شود. برای اینکه افراد هنگام نشستن در مسجد و حسینیه فاصله‌ها را رعایت کنند قبل از برنامه با نشان گذاری مکان‌های مناسب، افراد را راهنمایی کنید به طور مثال با قرار دادن بطری آب آشامیدنی در محل نشستن افراد و اینکه هرکس کنار یک بطری بنشیند و آب نیز اختصاصی خود اوست و یا با نشان گذاری های دیگر فاصله اجتماعی افراد مدیریت شود. هر جا لازم باشد برای ایجاد فاصله بین عزاداران از ابزارهایی از قبیل داربست فلزی، چیدن گلدان و وسایل دیگر استفاده شود.

سقف عزاخانه

در صورتی که نیاز باشد سقف محیط برای سایه افکندن بسته شود، در ارتفاع بلند انجام گیرد به گونه‌ای که اطراف آن باز باشد و در صورت امکان با پارچه‌ها و پوشش‌های نازک و مُشَبَّک سایه گذاری شود تا تردد هوا امکان پذیر باشد.

تهویه

همه ظرفیت کولرها، پنکه‌ها، هواسازها، دمنده‌ها و مکنده‌ها به کار گرفته شود و تمام در و پنجره‌ها و منافذ محیط عزاخانه باز باشد تا تردد هوا به سهولت انجام پذیرد.

ورودی و خروجی

درهای ورودی و خروجی عزاخانه عریض و از هم جدا باشد و ازدحام در محل ورود و خروج صورت نگیرد.

پذیرایی

بنابر اعلام فعلی پذیرایی و توزیع غذا در عزاداری ممنوع است لیکن اگر ضرورت ایجاب کرد در شرایط خاص غذا توزیع شود افراد در یک طرف سفره با رعایت فاصله بنشینند و در دو طرف سفره افراد به صورت روبرو قرار نگیرند، بلکه مثل صفوف نماز، همه افراد رو به یک طرف نشسته و سفره بین آنها گسترده شود تا افراد پشت سر هم باشد نه روبروی هم.

مجری توانا

حتماً برای برنامه، مجری توانمند انتخاب کنید که دائماً کنار مداح و خطیب باشد و از همان ابتدای برنامه مقررات و سفارشات را به عزاداران اعلام کرده و در خلال برنامه‌ها نیز هر جا لازم بود با ارائه مطالب، سفارشها و مقررات و توصیه‌های خود بتوانند جلسه را مدیریت کند ضمن اینکه مسئولیت طولانی نشدن برنامه‌ها و تذکر دادن به مداح و خطیب و غیره از وظایف مجری خواهند بود.

مهر و وضو

به عزاداران توصیه شود که مهر و جانماز همراه داشته باشند همچنین قبل از حرکت از منزل وضو بگیرند تا نیاز نباشد از سرویسهای عمومی استفاده کنند.

صدای عزاداری

صدای بلندگوهای عزاخانه به گونه‌ای باشد که ضمن رعایت حال همسایه‌ها و مردم در محیطهای عمومی اطراف عزاخانه نیز صدای مناسب شنیده شود تا کسانی که می‌خواهند با فاصله از اجتماعات از عزاداری بهره بگیرند امکان آن برایشان فراهم باشد.

نوع برنامه‌ها

برنامه بیشتر با سخنرانی، روضه خوانی و سینه زنی انجام پذیرد و برنامه‌های پرتحرک مثل شور، زنجیر زنی و حرکت در کوچه‌ها کاهش یافته و انجام نگیرد.

پارکینگ

پارکینگ خودروها و موتورسیکلت‌ها با فاصله زیاد از برنامه تعبیه شود و مقررات بهداشتی در آنها رعایت شود.

معابر و مسیرهای عزاخانه

معبرها و مسیرهای منتهی به عزاخانه در عریض‌ترین حالت قرار بگیرد و از قرار دادن موانع مثل میز پذیرایی و در معابر خودداری شود تا حرکت با فاصله به راحتی انجام گیرد.

اطلاع‌رسانی

تابلو نوشته‌های تذکرات بهداشتی با ادبیات محترمانه و روان در ورودی‌ها و اطراف و داخل عزاخانه نصب شود تا به طور دائم به افراد تذکر داده شود.

علامت و ابزارهای عزاداری

ابزارها و ادوات سنگین از قبیل علامت و نخل در عزاداری استفاده نشود، برای بهره‌گیری از نمای این ادوات و ابزارها می‌توان آنها را در اطراف عزاخانه یا معابر ورودی عزاخانه به گونه‌ای که مانع حرکت عزاداران شود نصب کرد و سیمای ظاهری آن‌ها در عزاداری حفظ شود.

وسایل انفرادی

بزارها و ادوات فردی مانند زنجیر یا استفاده نشود یا اینکه از ابتدای دهه به افراد واگذار شود که تا روز آخر به صورت فردی از آنها استفاده کنند و دست به دست نشود.

قربانی

برخی افراد نذر قربانی در پیش پای عزاداران دارند در صورتی که اصرار دارند حتماً قربانی در عزاداری صورت گیرد می‌توان مکان‌هایی در کنار عزاداری در نظر گرفت که هیچ ترددی در آنها صورت نگیرد و صرفاً اختصاص به قربانی داشته باشد و با رعایت اصول بهداشتی قربانی صورت گیرد و از قربانی در مسیر عبور عزاداران به طور جدی خودداری شود.

تمهیدات بهداشتی و اورژانسی

در عزاخانه تمهیدات بهداشتی پیش بینی شود از جمله ملزومات بهداشتی از قبیل ماسک، مواد ضد عفونی و... مهیا باشد و افرادی که لازم دارند در اختیار آنها قرار گیرد همچنین امکانات اورژانسی به طور ویژه دیده شود دست‌کم یک خودرو آماده برای اعزام احتمالی افراد مریض و خاص به نزدیک‌ترین درمانگاه و بیمارستان پیش بینی شود. البته در برنامه‌های با جمعیت بالا در صورت امکان واحد اورژانس نیز می‌تواند مستقر باشد.

کفش و کفش گن

تا جایی که ممکن است به گونه‌ای برنامه‌ریزی شود که نیاز نباشد عزاداران محترم کفش‌های خود را در بیاورند به طور مثال با چیدن صندلی در محیط عزاخانه افراد با کفش وارد شوند در صورتی که لازم است کفش‌ها کهنه شود به گونه‌ای باشد که یا کفش‌ها به صورت پراکنده روی زمین قرار گیرد یا اگر قرار باشد در جاکفشی قرار داده شود کمترین تماس بین کفش‌ها وجود داشته باشد. به ظاهر قرار دادن کفش در نایلون و همراه داشتن در مراسم مناسب نیست.

پیش بینی و پیشگیری از حوادث

برخی حوادث به شدت در انتشار ویروس و آلودگی محیط تاثیر دارند لذا باید آنها را پیش‌بینی کرد و از آنها پیشگیری نموده و آمادگی مواجهه با آنها به طور کامل دیده شده باشد حوادثی از قبیل آتش سوزی و دود، قطع برق، قطع آب سرویس‌های بهداشتی، حوادث ترافیکی و راه‌بندان، مشاجرات محلی، قطع و خرابی سیستم صوت و تصویر و...

تجهیزات صوتی و تصویری

با بهره‌گیری از تجهیزات صوتی و تصویری مناسب می‌توان امکان بهره‌برداری عزاداران از عزاداری در شرایط مناسب‌تری را فراهم ساخت، به طور مثال با طولانی کردن محیط پخش صدا و استفاده از دوربین مداربسته و پخش مراسم به صورت زنده در محیط‌های بیرونی عزاخانه می‌تواند دامنه استفاده عزاداران را توسعه دهد

ضد عفونی محیط

قبل از هر برنامه تمام محیط و سطوح عزاخانه با مواد استاندارد و مناسب ضد عفونی شود. بدین منظور می‌توان از ابزارهای سم‌پاشی استفاده کرد.

انتظامات

اختصاص تعدادی جوان برای انتظامات با لباس یا نشان خاص و دادن مأموریت نظم و تنظیم صفوف و فاصله‌ها و اقدام برای رعایت مقررات در بین عزاداران البته با اخلاق و رفتار شایسته و با رعایت کرامت و شأن عزاداران. حتی نسبت به افرادی که مقررات بهداشتی را رعایت نمی‌کنند نباید توهین و بد اخلاقی صورت گیرد

صیانت از سلامت جامعه

تلاش برای رعایت توصیه‌نامه‌های سلامت و حفظ جان انسان‌ها به ویژه حفظ سلامت و جان عزاداران حسینی می‌تواند از یکی از مهمترین الگوهای عرض ارادت و تسلیت عزای شهدای کربلا باشد و با نیت کسب ثواب و خیرات برای همه درگذشتگان ناشی از ویروس کرونا در یک خیر جمعی شریک شویم. حفظ سلامت در باورهای دینی ما عین دیانت است و التزام به حفظ جان انسانها در فقه اسلامی بر همگان واجب و لازم است. لذا سلامت ما عین دیانت ماست.

پیشنهادهایی برای مردم و عزاداران

نذورات

افراد زیادی به روش‌های مختلف نذرهایی برای محرم، عاشورا و شهدای کربلا نموده‌اند که مهمترین آنها نذر روزه‌خوانی، اطعام، خدمت در خیمه حسینی، کمک به روضه و مجالس عزاداری و... می‌باشد. در شرایط فعلی ممکن است برخی از این نذورات امکان اجرای کامل نداشته باشد بر این اساس می‌توان با بهره‌گیری از روش‌های جایگزین نسبت به ادای دین و نذر عمل کرد.

مساله فقهی نذر

از نظر فقهی به علت اینکه بسیاری از نذرهای مردمی، صیغه شرعی که یک متن عربی است بر آن جاری نشده صرفاً یک نیت محسوب می‌شود و امکان تبدیل آن به روش‌های جایگزین وجود دارد ضمن اینکه در موارد مشکوک مومنین می‌توانند پرسش‌های شرعی خود را از سامانه ملی تلفنی ۰۹۶۴۰۰ که نمایندگی از همه مراجع بزرگوار دارد بپرسند و در صورت لزوم اذن مراجع را برای تغییر روش‌های نذر دریافت نمایند.

برخی روش‌های جایگزین ادای نذر می‌تواند اینگونه باشد:

اطعام‌های فراگیر و پرجمعیت می‌تواند در قالب اطعام چند خانواده برای مدت طولانی یک یا چند ماهه انجام گیرد، همچنین اگر نذر کرده‌اید که در خانه خود یا مسجد محل هر ساله روزه‌خوانی برپا نمایید یا به روزه‌خوانی و مجالس مورد تایید خودتان کمک کنید و اکنون امکان برگزاری آن فراهم نمی‌باشد می‌توانید مبلغ را به یک طلبه یا مداح روزه‌خوان بدهید و با او شرکت کنید که مثلاً به تعداد ۲۰ روزه هر جایی که حداقل ۱۰ مخاطب حضور دارند به نیت و نیابت شما بخواند و ثوابش را به هر کس که شما تعیین می‌کنید هدیه نماید.

نیابت

آگاه هستید که نیابت یکی از روش‌های شرعی و صحیح است که حتی در حج، نمازهای قضا، امور مستحبی و زیارت و... اجرا می‌شود و از نظر شرعی صحیح است. افرادی که از نظر کهولت سن یا داشتن بیماری‌های زمینه‌ای از شرکت در محافل و اجتماعات منع شده‌اند می‌توانند به اقوام و بستگان خود نیابت بدهند تا آن فرد به عنوان نایب در عزاداری شرکت کرده و کارهایی از قبیل تلاوت قرآن، قرائت زیارت عاشورا و... را به نیابت انجام داده و ثوابش را به افرادی که از آنها نیابت دارد هدیه نماید.

نذر خدمت

کسانی که نذر خدمت داشته‌اند مثلاً اینکه در عزاداری با آب از عزاداران پذیرایی کنند یا عزاخانه را جارو بزنند و یا سنج و دُهل بزنند و یا هر کار دیگر، اکنون که شرایط آن فراهم نیست می‌توانند خدمات اجتماعی مورد نیاز جامعه را انتخاب کرده و انجام دهند مثل کمک به بیماران کرونایی، پرستاری در بیمارستان‌ها، کمک به ضد عفونی کردن محیط‌های عمومی، کمک به تولید وسایل بهداشتی از قبیل ماسک و خرید کردن برای سالمندان و افرادی که از بیرون آمدن از خانه منع شده‌اند و انجام هر کار دیگری که در جامعه حکم خدمت به مردم دارد.

زیارت در محرم

افراد و هیئت‌هایی که رسم زیارت از یک امامزاده در روز عاشورا را داشته‌اند می‌توانند در طول ایام محرم و صفر و در شرایط مناسب با رعایت ضوابط بهداشتی زیارت خود را انجام دهند و قابل ذکر است زیارت لزوماً نباید با نزدیک شدن به ضریح باشد و از نظر فقهی دیدن ساختمان متعلق به امامزاده و سلام دادن به ایشان حکم زیارت دارد و حتی اگر نذر زیارت هم کرده باشید کفایت می‌کند در واقع از فاصله تا جایی که گنبد و ساختمان امامزاده و حرم پیداست میتوان زیارت کرد و نذر ایشان هم ادا می‌شود.

نام گذاری

شایسته است با نامگذاری فرزندان و متولدین در این ایام به نامهای حسین، زینب، عباس، علی اصغر و نام دیگر شهدای کربلا نسبت به زنده نگهداشتن محرم و عاشورا قدم‌های بیشتری برداریم.

مغازه و خودرو

هر خودرو و یا مغازه میتواند حکم خیمه حسینی داشته باشد به گونه‌ای که با نصب پرچم و پخش صدای عزاداری تا حدی که همسایه‌ها و مردم آزرده نشوند می‌تواند مغازه و خودروهای مان را به عزاخانه حسینی تبدیل کند.

آداب و سنت های محرم

آداب و سنت‌هایی در روایات برای محرم و عاشورا از سوی معصومین علیهم السلام وارد شده که انجام آنها می‌تواند اجر و پاداش مومنین را در این ایام مضاعف نماید برخی از این سفارشات که برای محرم و عاشورا وارد شده به نقل از مفاتیح الجنان عبارت است از:

احیاء شب عاشورا

خواندن زیارت عاشورا با صد لعن و صد سلام در روز عاشورا
خوانده هزار مرتبه سوره توحید در روز عاشورا
خواندن دعای عشرات در روز عاشورا
خواندن چهار رکعت نماز قبل از ظهر عاشورا (دو نماز دو رکعتی)
صد مرتبه بگویند «الهم العن قتله الحسین علیه السلام»
گرفتن روزه روزهای اول و سوم محرم

قرائت و ختم قرآن کریم

قرآن برترین و بالاترین حقیقت عالم هستی است و تلاوت و ختم آن ثواب وافری دارد. می‌توان در ایام محرم الحرام با تلاوت و برگزاری ختم و هدیه ثواب آن به شهدای کربلا، تعزیت و معرفت متعالی کسب نمود، نرم افزار قرآنی سراج برای برگزاری ختم قرآن در گروه‌های خانوادگی و هیئت‌های مذهبی امکان مناسبی فراهم آورده است.

خیرات و مواسات اجتماعی

اکنون که به سفارش شبکه بهداشت پذیرایی در عزاداری‌ها محدودیت و ممنوعیت دارد، شایسته است هزینه‌ها و نذورات مردمی در راستای خدمت به مستمندان و نیازمندان در قالب مواسات مومنانه، خیرات و هدایا و در اشکال مختلف در محیط‌های فقیرنشین توزیع شود، بدون تردید ثواب اینگونه اعمال نه تنها کمتر از پذیرایی در عزاداری سیدالشهدا نیست که شاید ارزش بالاتری هم داشته باشد.

ثواب مضاعف

انجام امور مستحبی از قبیل تلاوت قرآن، قرائت دعا و زیارت عاشورا، شرکت در عزاداری و... می‌تواند با انجام برخی امور ثواب چند برابری داشته باشد؛ به طور مثال می‌توانید یک عمل مستحبی را انجام دهید و ثواب آن را ببرید ولی برای کسب ثواب بیشتر می‌توانید همان عمل مستحبی را به نیابت از یک فرد دیگری انجام دهید به ویژه اگر فردی که به نیابت از او انجام می‌دهید دارای مقام بزرگ باشد مثل حضرات معصومین علیهم السلام، شهدا و صالحین، در این صورت ثواب شما چند برابر خواهد شد، همچنین می‌توانید عمل مستحبی را به نیابت از یک شخصیت بلند مرتبه انجام دهید سپس ثواب آن را به یک شخصیت دیگری هدیه کنید به طور مثال عمل را به نیابت از امام زمان علیه السلام انجام دهید و ثوابش را به حضرت زهرا سلام الله علیها هدیه کنید در این صورت ثواب شما باز بیشتر خواهد شد، همچنین می‌توانید هم زمان با نیابت از یک شخص و هدیه ثواب آن به شخص دیگری آن عمل مستحبی که انجام می‌دهید خیرات و تفضل برای فرد سومی باشد، مثلاً به فقیری به نیابت از یک شخص صالح کمک کنید و ثوابش را به دیگری هدیه بدهید در این صورت ثواب شما چندین برابر خواهد شد.

نشانه های عزاداری فردی

افراد می‌توانند بدون تداخل با کار و امورات شخصی، برخی نشانه های عزاداری را در طول دهه محرم همراه داشته باشند؛ از جمله پوشیدن لباس مشکی، شال عزا، انگشتر مُنقش به نام مبارک اهل بیت علیهم‌السلام، پیشانی بند، مچ بند و...

محافل خانگی

محافل عزاداری خانگی اگر از نظر ضوابط سلامت منعی نداشته باشد برگزاری آن و با تعداد جمعیت اندک شامل اعضای خانواده می‌تواند الگوی مناسبی باشد و در صورتی که امکان برگزاری رسمی محافل خانگی وجود نداشته باشد می‌توان با نصب پرچم عزاداری بر در خانه و بلند کردن صدای عزاداری تا جایی که برای مردم و همسایه ها آزار ایجاد نکند مناسب است. خانه‌هایی که هر ساله خیمه عزاداری سالار شهیدان بوده و امسال از دعوت مومنین محروم می‌شوند می‌توانند با نصب بنر یا پارچه نوشته ای بر در خانه، ضمن عرض تسلیت محرم و عاشورا، تصمیم خود را در مورد مراسم به همسایه ها و مومنین اعلام نمایند؛ این تصمیم می‌تواند از این قبیل باشد: تعیین زمان دیگری برای روضه خوانی در صورتی که انشاءالله شرایط مهیا شود، پرداخت هزینه‌های روضه برای امور خیر، تبدیل روضه بزرگ خانگی به روضه های کوچک در تعداد زیادی از محافل خانگی کوچک و چند نفره و یا هر روش دیگری که شرعاً جایز باشد.

میراث ماندگار

هزینه‌هایی که هر ساله برای برپایی عزاداری انجام می‌گرفت در صورتی که نتوان آیین و مراسم عزاداری را برپا کرد می‌تواند در قالب وقف به نام امام حسین، حضرت زینب و حضرت عباس و یا شهدای کربلا علیهم‌السلام در قالب وقف های مرسوم مثل وقف مسجد، مدرسه، بیمارستان و ... ثواب مومنین را به میراث ماندگار تبدیل کند، البته اعلام عمومی این تصمیم ها برای آگاهی، فرهنگ سازی و خوشنودی مردم می‌تواند مفید و شایسته باشد.

تداوم فرهنگ عاشورا

برخی روش ها و اقدامات می‌تواند فرهنگ عاشورا و محرم را در طول سال مستدام کند و پیوسته در جامعه روحیه و فرهنگ عاشورایی به وجود بیاورد. انجام این امور می‌تواند جایگزین مناسبی برای عزاداری در شرایطی که نتوان به طور کامل اجرا کرد باشد برخی از این روش ها عبارتند از: تاسیس موسسه و مرکز فرهنگی به ویژه با نام حضرات معصومین و با فعالیت های مذهبی، تاسیس بناهای مذهبی از قبیل ساختمان امامزاده، مسجد، تکیه و...، راه اندازی سنّت حسنه مثل جلسات هفتگی زیارت عاشورا، ختم قرآن و...، تجهیز و کمک به توسعه تجهیزات برنامه ها و مکان های مذهبی از جمله مساجد و امامزادگان، وقف به روش های وقف انتفاع و وقف منفعت؛ در وقف انتفاع آن چه وقف می‌شود به صورت مستقیم برای نیت و هدف واقف استفاده می‌شود مثل وقف مسجد و مدرسه و در وقف منفعت از منافع و درآمدهای حاصل از وقف در نیت و هدف واقف مورد عمل واقع می‌شود مثل وقف عایدات یک واحد تجاری برای اقامه عزاداری در طول سالهای متمادی.

اذکار و ختومات

برخی اذکار به طور ویژه برای ایام محرم از سوی معصومین علیهم‌السلام وارد شده و برخی اذکار و ختومات به طور عام استحباب دارد که می‌توان با ترویج و تکرار آن ها حال و هوای حسینی در خانواده‌ها و جامعه به وجود آورد از جمله ذکر صلوات، استغفار، تسبیح و تهلیل و سلام بر امام حسین پس از هر بار نوشیدن آب، سلام بر امام حسین و یارانش هر صبح و شام.

خانه های حسینی

نصب پرچم عزا در محیط داخلی خانه، قرائت زیارت عاشورا به صورت خانوادگی، گوش دادن به برنامه های مذهبی تلویزیون و کانالهای هیئت ها و مساجد و برگزاری ختم قرآن و پرداخت صدقه و هدیه ثواب آنها به شهدای کربلا می تواند خانه هایمان را به بیت الحسین تبدیل کند.